

Avtorica: **Marija Hribar**

Osnovna šola Cajnarje (1932–1962), 1. del

Šolski okoliš Cajnarje se je leta 1932 osamosvojil iz šolskega okoliša Sveti Vid. Veliko zaslug za ustanovitev šole imata Jožef Rot z Gore in Alojzij Žnidaršič s Kruščega. Pouk se je v Cajnarjih začel 21. novembra 1932. Šolski arhiv je bil za časa druge svetovne vojne uničen.

Najprej kot enorazrednica

Stanovsko glasilo Učiteljski tovariš je 18. februarja 1932 na prvi strani prineslo vest, da je bila ustanovljena šola Cajnarje. Šolski okoliš Cajnarje je obsegal naslednje vasi: Cajnarje, Ponikve, Milava, Kruščce, Reparje, Hruškarje, Bečaje, Hribljane, Pirmane, Ščurkovo, Štrukljeva vas, Slugovo, Kremenca, Gora in Gošič. Šola je bila ustanovljena kot enorazrednica. Delovala je v zasebni hiši Franca Zalarja v Cajnarjih na številki 2. Za potrebe šole je bila stavba, zidana pred letom 1900, nekoliko popravljena, da je »vsaj za silo odgovarjala začetnim potrebam. Na voljo sta bili dve pretesni in deloma vlažni učilnici, ki nista odgovarjali higienskim zahtevam in sta merili 66 in 45 m³.« 13. julija 1935 je Kraljevska banska uprava Dravske banovine v Ljubljani razširila šolo v dvorazrednico, za kar si je zaradi velikega števila otrok močno prizadeval učitelj Franc Fister.

Učiteljstvo od leta 1932 do 1945

Ivan Jezeršek (1904–1970), kulturni delavec, pedagog, šahist, športni delavec, športnik, učitelj iz Glinca pri Ljubljani, je bil leta 1933 iz Rovt premeščen k Cajnarjem, spomladi leta 1935 pa od Cajnarjev k Sveti Trojici; od tam pa je prišel

Franc Fister. Aprila 1937 sta praktični učiteljski izpit na Državni učiteljski šoli v Ljubljani uspešno opravila Franc Fister in **Štefanija Fister Sinkule**, ki je od aprila 1936 tudi poučevala na cajnarski šoli. Fister se je izkazal tudi kot sadjar. Pri Pirmanih so povedali: »Na leskovih palicah je šolarje učil, kako se drevo cepi. Ustanovil je sadjarsko društvo in v njegovem času so posadili veliko sadnega drevja.« Pred šolo je uredil drevesnico, ki je bila last Sadjarske podružnice, oskrbovala

pa jo je šola. Avgusta 1937 sta bila oba premeščena k Svetemu Križu (Krško). V časopisu Domoljub so po odhodu zakoncev Fister ogorčeno zabeležili: »Z žalostjo v srcu smo se poslovili od našega priljubljenega učitelja g. Fistra in njegove soproge, ki sta odšla službovat drugam. G. šolski upravitelj je bil mož na svojem mestu. Ni mu bilo dovolj to, kar mu je dela nalagal zakon, on je storil mnogo več. Posebno pozornost je posvetil gospodarski vzgoji naše kmečke mladine. V šoli in izven šole je imel pri svojem delu velike uspehe. Vedno mu bomo hvaležni učenci in starši. Naša revna šola, ki gostuje v kmečki hiši, je sedaj brez učnih moči. Davke za šolo v redu

Sl. 1: Šolski okoliši: Begunje, Gorenje Otave, Sveti Vid in Cajnarje, Slovenski šolski muzej (© SŠM)

Sl. 2: Narodna šola pri Cajnarjih 2 (© SŠM)

odrajtujemo, stotine učiteljev je brez službe, v mestih imate učiteljev, da ne vedo kam z njimi, pri nas 95 otrok nima šole. Ali se take razmere res ne bodo nikdar izboljšale?»

Učitelja na cajnarški šoli sta bila tudi **Janez Krašnja** in **Srečko Logar** (1909–1988) iz Idrije, član organizacije TIGR, pred fašisti je pribežal v Kraljevino Jugoslavijo, oktobra 1940 je opravil praktični učiteljski izpit. Septembra 1937 je za učitelja prišel **Alfred Grobler** (1914–2003). Septembra 1938 je bila za cajnarsko učiteljico imenovana **Marija Misson**, decembra 1939 pa **Helena (Alenka) Kačič**. Alfred Grobler je učiteljski izpit na Državnem učiteljski učilnici opravil decembra 1939, prav takrat kot Cerknica Matilda Klammer. Kot je zapisano v šolski kroniki, je pouk med drugo svetovno vojno potekal do 20. maja 1942, »ko so v kraj prišli Italijani in se jim je Grobler Alfred, šolski upravitelj, umaknil. Od tega dne ni več poučeval, kasneje je odšel k partizanom.« Leta 1943 se je udeležil Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. »Do 5. junija 1942 je poučevala oba oddelka Kačič Alenka. Pouk je bil prekinjen do zime 1943, ko ga je prevzela **Samsa Gabrijela**, ki je zapustila svoje službeno mesto pri Svetem Vidu nad Cerknico. Ostala je približno tri mesece. Po njenem odhodu se je pouk ukinitil.«

Sl. 3: Statistika za šolsko leto 1940/41, ki jo je podpisal tedanji šolski upravitelj Alfred Grobler (© SŠM)

Kačičeva še zapiše, »da okupator ni uporabljal kakšnih posebnih metod pri potujčevanju mladine. Vplivati je skušal le s sestavki v čitankah in z organizacijo GILL (Gioventù italiana del littorio Lubianese ali Italijanska liktorska mladina v Ljubljani, op. a.), kar pa mu ni uspelo.« Pri organiziranju zimskih kuhinj so imeli več uspeha, saj so siromašnim otrokom nudili tople obroke. V dvojezični italijansko-slovenski propagandni brošuri z naslovom Italijanska liktorska mladina v Ljubljani so zapisali: »Prehranjevalna zimska oskrba traja pri G. I. L. štiri mesece in so obedi na vseh ljudskih šolah, kjer je sedež kuhinje, dnevno med 12. in 13. uro, izvzemši nedelje.« Če so podatki v prispevku verodostojni, naj bi v Cajnarjih obrok v zimskoprehranjevalni oskrbi dobivalo 34 otrok. Obred naj bil »sestavljen iz ene tople juhe, kruha in enega obroka svežega ali suhega sadja«.

Stavba, pouk, učitelji, učenci, knjige v času druge svetovne vojne

V šolskem letu 1940/41 je bilo vpisanih 84 učencev, od tega 38 fantov in 46 deklic.

V poročilu, ki ga je Alenka Kačič leta 1946 napisala za Slovenski šolski muzej, je navedeno, da je bila hiša, v kateri je delovala šola, nepoškodovana, in je do 5. junija 1942 služila izključno šolskim namenom. Ker je učitelj Alfred Grobler 20. maja 1942 odšel, je do 5. junija 1942 oba oddelka poučevala Alenka Kačič, potem je bila na lastno prošnjo premeščena v Cerknico. V šolo je bilo tedaj vpisanih 85 otrok, 40 fantov in 45 deklic. Šolski obisk je bil v tem času normalen, prav tako uspeh. Šola je bila potem začasno zasedena z begunci in kratek čas z okupatorjevo vojsko. V zimskih mesecih leta 1943 je ponovno potekal pouk, vendar neredno, obisk je bil zelo slab, o uspehu pa ni bilo možno poročati. Nato je bila šola nezasedena.

Pred začetkom vojne sta bili v šoli tudi učiteljska knjižnica, ki je štela 150 knjig, in šolarska s približno 100 knjigami. Knjižnici, učila in šolska oprema so bili deloma uničeni, deloma so bili predmeti odneseni, prav tako je bil uničen predvojni šolski arhiv.

Viri in literatura:

1. Cajnarje pri Cerknici, v: Domoljub, 29. 9. 1937, št. 39, str. 11
2. Grobler, A.: Gradivo za šolski muzej, 28. aprila 1939, rokopisni list, SŠM
3. Kačič, A.: Slovenskemu šolskemu muzeju, 20. avgusta 1946, rokopis na štirih straneh, SŠM
4. La gioventù italiana del littorio = Italijanska liktorska mladina, med 1941 in 1942, str. 17–18
5. Mele Pavlin, M.: Pirmane, v: Slivniški pogledi, maj 2018, str. 22–23
6. Osebnost zadeve, v: Učiteljski tovariš, 9. 2. 1933, št. 25, str. 2
7. Osebnost zadeve, v: Učiteljski tovariš, 11. 4. 1935, št. 36, str. 3
8. Osebnost zadeve, v: Učiteljski tovariš, 1. 9. 1938, št. 5, str. 3
9. Slovenski šolski muzej, Fototeka, Fotografije šolskih stavb
10. Stalež šolstva in učiteljstva ... v Dravski banovini, 1934
11. Šolska vprašanja na drugem zasedanju banovinskega sveta, v: Učiteljski tovariš, 18. 2. 1932, št. 28, str. 1